
UDK 050(497.6) Naša ognjišta
Pregledni članak
Primljeno: 29. V. 2007.

Marija MAJIĆ
Tomislavgrad

NAŠA OGNJIŠTA – PRVI KATOLIČKI LIST U BOSNI I HERCEGOVINI POSLIJE DRUGOGA SVJETSKOG RATA

Sažetak

Rad prikazuje pokretanje, odnosno razloge nastanka Naših ognjišta kao prvih katoličkih novina u Bosni i Hercegovini poslije Drugoga svjetskog rata. Ukratko se osvrće na stanje u novinstvu i katoličkom tisku prije i tijekom izlaska Naših ognjišta s posebnim osvrtom na ljude koji su pokrenuli i očuvali list, na njegovu zabranu i preimenovanje u Svetu baštinu te ponovno vraćanje imena. Potom se govori o izdavačkoj djelatnosti ove nakladničke kuće. K tomu, rad nastoji propitati stanje i sadašnji trenutak kako Naših ognjišta tako i katoličkoga tiska općenito te dati neke smjernice za budućnost.

***Ključne riječi:** katolički tisak, Naša ognjišta, Sveta baština, rubrike, franjevci.*

Uvod

Uz mnogobrojne publikacije, župne listove, godišnjake i biltene koje izdaje Katolička crkva u Bosni i Hercegovini, danas redovito izlaze četiri mjesečnika i jedan tjednik: *Crkva na kamenu*, *Svjetlo riječi*, *Glasnik mira*, *Naša ognjišta* i *Katolički tjednik*. Tema su ovoga rada *Naša ognjišta*, odnosno prve katoličke novine koje izlaze poslije Drugoga svjetskog rata u Bosni i Hercegovini. Rad nastoji prikazati uvjete u kojima je na-

stao ovaj mjesečnik, zatim probleme s kojima se susretao tijekom trideset šest godina svoga postojanja te ljude koji su ga pokrenuli i uređivali. Tu je i nekoliko zapažanja o koncepciji lista te o izdavačkoj djelatnosti ove kuće.

Katoličke su tiskovine danas premalo sustavno analizirane. Teško se može naći popis katoličkih tiskovina od 70-ih godina prošloga stoljeća naovamo, kao i neka detaljnija analiza pojedine tiskovine ili usporedba među njima. Svako uredništvo u vrijeme kakve obljetnice ponešto o svom listu i napiše, ali sustavnije analize i usporedbe među njima nema. Zanimljivo je da se lakše mogu pronaći zapisi i analize katoličkoga tiska iz austrougarskoga doba ili doba Jugoslavije negoli današnji. Kao što nedostaju zapisi o katoličkom tisku općenito, tako isto manjkaju sustavnije analize i o *Našim ognjištima*. Ponešto je pisano tek pri obradbi drugih tema.¹

U srpnju 1971. iz tadašnjeg su Duvna u tisak poslane katoličke novine znakovita naziva *Naša ognjišta*. Za takav je čin u doba komunističke diktature uistinu trebalo hrabrosti. To s vremenskoga razmaka od punih trideset šest godina s pravom možemo tvrditi.

Naša su ognjišta i izdavačka kuća koja je godine 1972. osnovala i knjižnicu pod istim imenom, ništa manje važnu od samoga lista. Do sada je objavila dvjestotinjak naslova.

1. Nastanak, zabrana i opstanak Naših ognjišta

1.1. Katolički tisak u Drugom svjetskom ratu

Autori *Priloga za Povijest novinarstva Hrvata u Bosni i Hercegovini* pišu:

U Bosni i Hercegovini od 1918. do 1941. godine pokrenuto je i izdavano 419 listova i časopisa. Pred Drugi svjetski rat u BiH su izlazila: 2 dnevnika, 2 službena tjedna lista, 7 političko informativnih tjednika, 2 stručno

¹ Usp. Robert JOLIĆ – Gabriel MIOČ – Marija VUKADIN, *Fra Ferdo Vlašić – vizionar i patnik, spomenica*, Naša ognjišta, Tomislavgrad, 2005.; Robert JOLIĆ – s. Ancila BUBALO, *Fra Jakov Bubalo – umjetnik riječi, spomenica*, Naša ognjišta, Tomislavgrad, 2006.; Petar MAMIĆ, *Bibliografija članaka "Naših ognjišta" i "Svete baštine" 1971.-1991.*, Naša ognjišta, Tomislavgrad, 1993.

sindikalna mjesečnika, 6 glasila vjerskih organizacija, 2 zadružna mjesečnika, 3 sportska glasila, 5 kulturnih mjesečnika, 1 ilustrirani tjednik, 2 glasila stručnih udruženja, 1 vojno-stručni mjesečnik i 3 glasila kulturno-prosvjetnih društava.²

Početak Drugoga svjetskog rata velik broj tih tiskovina, zasigurno zbog ratnih okolnosti, prestao je izlaziti. "Periodika Hrvata za vrijeme Drugog svjetskog rata danas je nedovoljno istražena. Sigurno je na takvo stanje utjecalo nekoliko elemenata, a prije svega nedostupnost građe za izučavanje. Gotovo svi autori koji su se bavili poviješću periodike u BiH završili su svoje radove s godinom 1941."³ Temeljitim istraživanjem ove tematike koješta bi se dalo iščitati o životu te o društvenim i političkim prilikama toga vremena.

Katolička je crkva na ovim prostorima od pamtivijeka bila i ostala ustrajna čuvarica pismenosti i kulture. I u teškom razdoblju tijekom Drugoga svjetskog rata ostala je vjerna toj svojoj ulozi:

Iz dostupne literature i građe danas se sa sigurnošću može kazati da su tijekom Drugog svjetskog rata u BiH izlazili određeni listovi vjerskog karaktera. Tako su u ovom razdoblju nastavili s izlaskom katolički listovi: *Katolički svijet*, *Vrhbosna*, *Glasnik bl. Nikole Tavelića*, *Kalendar sv. Ante*, *Bosna Srebrena*, *Kršćanska obitelj*, *Konviktorac*, *Glasnik žive krunice*, *Službeni vjesnik Banjolučke biskupije*, *Vjesnik dekanije Usorske*, *Hrvatska svijest*, *Vjesnik zavjetne Crkve sv. Josipa u Sarajevu* i drugi listovi.⁴

Poslije Drugoga svjetskog rata i dolaskom komunista na vlast većina se ovih listova prestaje tiskati, što zbog zabrane, što zbog poteškoća s financiranjem. Jedine katoličke publikacije u cijeloj tadašnjoj Jugoslaviji bile su *Blagovest*, koja je izlazila u Beogradu, te revija i kalendar *Dobri pastir*, koji su izlazili u BiH.⁵

2 Marko SAPUNAR – Zoran TOMIĆ – Iko SKOKO, *Prilozi za povijest novinarstva Hrvata u Bosni i Hercegovini*, Sveučilište u Mostaru, Centar za studije novinarstva, Mostar, 1999., str. 11.

3 *Isto*, str. 93.

4 *Nav. mj.*

5 Usp. Anđelko BARUN, "Povijest izdavačke djelatnosti Bosne Srebrene", <www.bosnasrebrena.ba>.

1.2. Pokretanje Naših ognjišta

U knjizi *Štampa naroda i narodnosti u SFRJ 1945.-1973.*, koja donosi podroban prikaz dnevnih, tjednih, periodičnih, vjerskih i drugih tiskovina u bivšoj Jugoslaviji u tridesetogodišnjem razdoblju od 1945. do 1973. godine, zapisano je: “Poslednje poređenje uzeli smo u 1972. godini. Tada je bio ukupan prosečan tiraž svih dnevnih listova u Jugoslaviji 1,818.000 primeraka, dok je u SR Bosni i Hercegovini ovaj prosek iznosio 87.000 primeraka. U ukupnom prosečnom tiražu svih dnevnih listova u Jugoslaviji SR Bosna i Hercegovina učestvuje sa 5 procenata.”⁶ Za usporedbu navodimo da su po podacima iz iste knjige SR Hrvatska i SR Srbija u objavljivanju dnevnih listova u ukupnoj nakladi svih listova u Jugoslaviji sudjelovale s 26,5% i 55,6%.

U takvu ozračju, tj. u okruženju oskudne, gotovo nikakve kulture pisanja i čitanja, pokrenute su 1971. godine u tadašnjem Duvnu prve katoličke vjerske novine u Bosni i Hercegovini poslije Drugoga svjetskog rata. U impresumu prvoga broja stoji da je izdavač “Župski ured Duvno u zajednici sa župama duvanjskog, i posušskog dekanata”⁷ Bilo je to vrijeme vrlo znakovito za hrvatski narod, doba pritisaka komunističke vlasti na sve što je hrvatsko i katoličko, ali i vrijeme hrvatskoga proljeća kada je hrvatska inteligencija pokušavala u takvu sustavu izboriti barem malo slobode i prava za svoj narod.

Takva kretanja i buđenje nacionalne svijesti odrazila su se i na događaje u tadašnjem Duvnu. I upravo tada, a zasigurno ne slučajno, vizionar svoga doba, hercegovački franjevac fra Ferdo Vlašić, spoznavši koliko je značenje pisane riječi u dušobrižništvu, oživotvorio je naum o pokretanju katoličkih novina. Djelujući kao župnik i gvardijan u Austriji, u župi Frohnleiten pokraj Graza (1968.-1970.), spoznao je moć novinske informacije i uvidio da svećenik preko župnoga lista može svakodnevno biti nazočan u domovima svojih vjernika. Poslije povratka u domovinu 1971. godine u duvanjskom je samostanu braći franjevcima predložio pokretanje župnoga lista po uzoru na *Frohnleitenerblatt* koji je uređivao

6 K. Živorad STOKOVIĆ, *Štampa naroda i narodnosti SFRJ 1945-1973. (Građa za istoriju štampe)*, Jugoslavenski institut za novinarstvo, Beograd, 1975., str. 19.

7 *Naša ognjišta*, br. 1., srpanj 1971., str. 2.

za boravka u Austriji. Osim duvanjskih, ramskih, posuških i livanjskih franjevaca koji su zdušno prihvatili tu zamisao, pokretanje župnoga lista podržali su i ondašnji duvanjski intelektualci jer su tadašnje političke okolnosti to dopuštale. Tu posebno treba spomenuti nekoliko profesora iz ondašnjega duvanjskog srednjoškolskog centra koji su fra Ferdi pružili svesrdnu podršku. Mnogima je vjerojatno znano da su isti profesori za vrijeme hajke na *Naša ognjišta*, njihove zabrane te progona i zatvaranja urednika i članova uredništva također platili cijenu svojega angažmana u ovome listu, no o toj temi ovdje ne će biti detaljnijega govora.

Prvi broj tiskan je 20. srpnja 1971. u pet tisuća primjeraka. O izboru imena lista u jubilarnom broju iz 1995. godine fra Ferdo Vlašić napisao je:

...na sjednici novouspostavljenog Uredničkog vijeća zaključeno je da će list nositi ime Naša ognjišta. Time smo željeli oživotvoriti ljubav i odanost prema našim iskonskim obiteljskim ognjištima, koja su nekoć izarivala toplinu obiteljskog sklada i zajedništva, poštenja i ćudoređa, kršćanske vjere i kršćanske ljubavi.⁸

Jedan od motiva izbora imena bio je i fenomen koji je tada poprimao široke i zabrinjavajuće razmjere: raseljavanje i odlazak ljudi na privremeni rad u inozemstvo. Pokretanjem lista franjevci su nastojali dušobrižništvo protegnuti i na njih i stvoriti im poveznicu s domom:

U Proslovu prvoga broja rekli smo da ime lista nije slučajno odabrano. To i danas ponavljamo. Ognjište nije samo znamen topline i vatre, već i nepresušno vrelo toplog obiteljskog ozračja, radosti i ljubavi. To će najbolje oćutjeti oni kojima je hladna tuđina skamenila život. Svjesni smo toga i mi. Zbog toga se konačno i rodio ovaj naš list.⁹

Naša su ognjišta najprije zamišljena kao župni pa onda dekanatski list, ali su ubrzo prekoračila te granice, pa i granice Bosne i Hercegovine. Tako su ove katoličke novine počele izlaziti i širiti se među pukom. Čitateljstvo ih je dobro prihvatilo. To potvrđuju i mnogobrojna pisma

⁸ *Naša ognjišta*, br. 221, srpanj – kolovoz 1995., str. 10.

⁹ *Naša ognjišta*, br. 19., siječanj – veljača 1974., iz teksta na naslovnici.

koja su pristigla u Uredništvo poslije izlaska prvoga broja: samo pojavljivanje lista dočekano je s radošću; čitatelji hvale tehničku opremu, sadržaj, odaju priznanje ljudima kojima to ipak nije struka, zadovoljni su povezivanjem iseljeničtva s domom...¹⁰

1.3. Zabrana lista

Nerijetko su vizionari bili i veliki patnici. Tako je i fra Ferdo Vlašić zbog *Naših ognjišta* u komunističkim tamnicama odležao četiri i pol godine. Ali ne samo zbog *Naših ognjišta*. Naime, desetljeće nakon pokretanja lista, u jeku komunističke strahovlade, na scenu stupa Međugorje i cijeli koloplet događaja oko njega. Fra Ferdo je stao u obranu Međugorja, a na stranicama *Naših ognjišta* od samoga im početka davao prostora, što se nastavilo do danas u stalnoj rubrici “Međugorje iz dana u dan”.¹¹ Valjda bojeći se u puku iznimno omiljene katoličke tiskovine koja je, naravno, unaprijed bila proglašena neprijateljskom,¹² vlast je počela zabranjivati tiskanje *Naših ognjišta* i proganjati članove uredništva. Do koje je mjere vršila pritisak na uredništvo, najbolje je u povodu 250. broja *Naših ognjišta* objasnio sadašnji ravnatelj lista fra Gabrijel Mioč: “Kuća-samostan u kojemu se pripremalo svih 250 brojeva, od 1972. do 1984. više je puta do temelja pretresan da bi se otkrio kakav neprijateljski-protudržavni spis. Spletkama je smjenjivano Uredništvo, pa konačno 1981. osuđeno na dugogodišnje zatvorske kazne. Potom su slijedila bezbrojna saslušanja urednika i suradnika...”¹³ A fra Ferdo Vlašić, glavni urednik, te fra Jozo Križić, tajnik lista, osuđeni su na duge zatvorske kazne. Šest mjeseci nakon njihova suđenja list je zabranjen. Zbog *Naših ognjišta* fra Ferdo je bio u zatvoru od 1981. do 1986. godine. “U namještenom procesu fra Ferdo je osuđen na osam, a fra Jozo Križić na pet i pol godina zatvora. Kazne su im poslije smanjene, fra Ferdi konačno na četiri i pol, a fra Jozi na dvije i pol godine zatvora. Zatvorsku su kaznu

¹⁰ Usp. *Naša ognjišta*, br. 2., kolovoz – rujan 1971., str. 2.

¹¹ Ova se rubrika prvi put pojavljuje u *Svetoj baštini*, br. 47., veljača 1987., str. 9.

¹² Usp. *Informativni bilten okružnog javnog tužilaštva Mostar*, br. 14.: “Informativno-vjerski list ‘Naša ognjišta’ iz Duvna finansiran, inspirisan i usmjeravan od strane fašističkih emigrantskih krugova iz inostranstva.”, travanj 1982., str. 7.

¹³ *Naša ognjišta*, br. 250., lipanj 1998., tekst na naslovnici.

izdržali u KPD Foča.”¹⁴ Fra Ferdo je iz zatvora izišao u ožujku 1986., vratio se u duvanjski samostan i tamo ostao do smrti koja ga je pohodila u listopadu 1995., u 76. godini života.

Dok su dva člana uredništva tamnovala, a komunisti smatrali kako je s obezglavljenim *Našim ognjištima* gotovo, fra Gabrijel Mioč i fra Marinko Leko kao odgovorni i glavni urednik, uz suglasnost franjevacu u duvanjskom samostanu, posebno gvardijana fra Ante Perkovića, spašavaju situaciju mijenjajući ime lista u *Sveta baština*.

Sadržajno, tematski i izgledom list je ostao isti. Makar u uvodniku prvoga broja zbog razumljivih razloga nisu bili napisani stvarni razlozi promjene imena,¹⁵ čitatelji su znali o čemu se radi te su prihvatili *Baštinu* kao što su bili prihvatili i prisilno ugašena *Ognjišta*. Prvi broj *Svete baštine* tiskan je u svibnju 1982., a izlazi sve do 1990. godine kada se listu vraća staro ime. Iako se *Sveta baština* već snažno ukorijenila u puku, raspadom Jugoslavije i početkom demokratskih promjena listu je vraćeno staro ime. U članku “Naš list vratio ime”,¹⁶ lektor lista fra Jakov Bubalo obznanjuje da je on napisao članak pod naslovom “Naš list promijenio ime” u prvom broju *Svete baštine* te detaljno objašnjava kako se sve zbilo i zašto je uredništvo na to bilo prisiljeno:

Ali sve je to prošlo. I sve se na kraju dobro završilo. Raspršile su se mnoge tmine i mučnine, a prosjale vedre zore slobode i nade u slobodu. Kako napisa Kuma Manda, Sveta baština sačuvala je Naša ognjišta. A sad će valjda novouskrsla Naša ognjišta moći sačuvati sama sebe. I novom toplinom grijati ljude oko sebe.¹⁷

Ovdje je zanimljivo spomenuti da je poslije promjene imena list sadržajno, tematski i izgledom ostao potpuno isti, a da komunisti više nisu na nj onako otvoreno vršili pritisak. Jesu li se smirili zabranom *Naših ognjišta* i zatvaranjem glavnoga urednika i tajnika ili je riječ o nečemu drugome? Budući da o odnosu vlasti prema *Svetoj baštini* nema pisa-

14 R. JOLIĆ, “Fra Ferdo Vlašić: neustrašivi svjedok (kratki životopis)”, R. JOLIĆ – G. MIOČ – M. VUKADIN, *nav. dj.*, str. 19 s.

15 Vidi *Sveta baština*, br. 1, svibanj 1982., tekst na naslovnici potpisan s “Izdavač”.

16 *Naša ognjišta*, br. 169, siječanj – veljača 1991., str. 2.

17 Fra Jakov BUBALO, “Naš list vratio ime”, *Naša ognjišta*, br. 169, siječanj – veljača 1991., str. 2.

nih dokumenata niti pisanih tragova u tisku, poslužiti ćemo se usmenim svjedočanstvom tadašnjega i današnjega odgovornog urednika fra Gabijela Mioča. Naime, odmah nakon izlaska prvoga broja *Svete baštine* (svibanj 1982.), fra Gabrijel je pozvan u Sarajevo na tzv. obavijesni razgovor u Udbu. Izrijeckom mu je zabranjeno u sljedećim brojevima objavljivati šaljivu priču “Kuma Manda” i bilo što vezano za događaje u Međugorju. Osim toga, nekoliko je puta pretresan u župnom uredu u Bukovici gdje je tada bio na službi.

Iz toga vremena još jedna zanimljivost. Nakon izlaska listopadskoga broja 1981. godine u uredništvo u nekoliko navrata pristižu prigovori pretplatnika iz inozemstva koji negoduju jer nisu dobili novi broj. A broj je poslan. Odmah je bilo jasno da je netko pošiljku zaustavio. Poslije nekoliko godina doznaje se da je cijela pošiljka toga broja za inozemstvo zaplijenjena u mostarskoj pošti i zapaljena. Uposlenici pošte svjedoče da su došli djelatnici Udbe i zaplijenili sve primjerke iz toga mjeseca zbog objavljenoga prosvjednog pisma biskupa Pavla Žanića tadašnjem predsjedniku Predsjedništva Sergeju Kraigheru u kojemu prosvjeduje “protiv proširenih neistinitih tvrdnji i optužbi u vezi događanja u Međugorju”.¹⁸ Biskup u tom pismu brani sebe i dva franjevca, Jozu Zovku i Ferdu Vlašića, od nanesenih im kleveta na RTV-u Sarajevo i u *Večernjem listu*. Ali, valja spomenuti da osim pritisaka na pojedince u vrijeme izlaženja *Svete baštine* pretresa uredništva nije bilo.

1.4. Djelatnici Naših ognjišta

U dosadašnjih trideset šest godina kroz ovu izdavačku kuću prošlo je mnoštvo vrijednih i znamenitih ljudi čiji je rad imao neke opće ciljeve: približavanje vjernika Crkvi i poticanje njihova vjerskog i nacionalnog osvješćivanja, ustrajno promicanje hrvatske kulture, hrvatske književne riječi i čuvanje povijesne baštine. Neki su se tu zadržali kratko, a nekolicina je ostala i po nekoliko desetljeća. Osim glavnih urednika koji su uvijek bili članovi Hercegovačke franjevačke provincije, svoj su obol ovim novinama dale i tajnice, časne sestre Radoslava Poljak, Ancila Bubalo i

¹⁸ *Sveta baština*, br. 8, listopad 1981., str. 2.

Aleksija Krišto te brojni novinari – suradnici, dobročinitelji i ljudi koji su na bilo koji način pripomogli opstanku i djelovanju *Naših ognjišta*.

Fra Ferdo Vlašić bio je glavnim urednikom lista u dva navrata; prvi put od srpnja 1971. do siječnja 1982. Broj za siječanj 1982. uređuje uredničko vijeće, a fra Ferdo ostaje u zatvoru do 1986. godine. U ožujku 1982., u jeku komunističkih napada na list, mjesto glavnoga urednika preuzima fra Marinko Leko i ostaje do rujna 1988. kada je imenovan župnikom u Posušju. Uredništvo do rujna 1989. preuzima fra Viktor Nuić. Iako je fra Ferdo Vlašić iz zatvora izišao 1986. godine, u listu nije pisao zbog zabrane iz presude prema kojoj nije smio javno objavljivati tri godine po izlasku iz zatvora. Redovito počinje objavljivati od proljeća 1989. i objavljuje sve do smrti. Na svoju veliku radost, 1990. godine opet preuzima uredničku palicu – nastavlja tamo gdje je nasilno zaustavljen 1981. godine. Na mjestu glavnoga urednika ostaje sve do svoje smrti u listopadu 1995.

Od rujna 1995. pa do kolovoza 2005. uredničko vodstvo preuzeo je prvi tajnik lista i dugogodišnji odgovorni urednik fra Gabrijel Mioč. Pod njegovim vodstvom list obujmom, sadržajem i grafičkim izgledom napreduje. Od rujna 2005. *Naša ognjišta* preuzima fra Robert Jolić koji ih od informativnoga nastoji pretvoriti u formativni list.

Naša su ognjišta pastorizirala, kultivirala i u jeziku odgajala ovdašnji hrvatski narod. Njegovanje i očuvanje hrvatskoga jezika s vremenom je postalo prepoznatljivost lista. U dugogodišnjem lektorskom i uredničkom radu nemjerljiv je prinos *Našim ognjištima* dao veliki znalac i zaljubljenik u riječ pokojni fra Jakov Bubalo. Poslije njegove smrti zamijenio ga je prof. Vlade Lozić koji je za dugogodišnjega rada u *Ognjištima* njegovao osebujan stil pisanja prepoznatljiv po čišćenju hrvatskoga jezika od suvišnih tuđica.

2. Konceptija lista

2.1. Rubrike

Prvi su brojevi uglavnom bili ispunjeni vijestima iz života bližih župnih zajednica, tj. duvanjskoga i posušškoga kraja na početku, a kasnije

ramskoga, livanjskoga i šire. Osim članaka s crkvenoga i vjerskoga područja, koji su uvijek činili okosnicu lista, na stranicama *Naših ognjišta* objavljeno je mnogo povijesnih i literarno vrijednih priloga. Uz teološke i duhovne teme koje su za *Naša ognjišta* pisali poznati teolozi, u početku dr. fra Ivan Dugandžić, zatim već dulje vrijeme dr. fra Tomislav Pervan, neke su rubrike prisutne od samoga početka. List naime od svoga početka ustrajno njeguje reportažu kao već pomalo zaboravljenu novinarsku formu. Do kraja svibnja 2007., tj. tiskanjem 340. broja, *Naša su ognjišta* na svojim stranicama objavila 325 reportažnih zapisa.¹⁹ Obrađivala su najčešće hercegovačke župe (i po nekoliko puta), potom bosanske, kao i brojne župe u Hrvatskoj te hrvatske katoličke misije i zajednice iseljenika u svijetu.²⁰

List je godinama objavljivao šaljivu priču pisanu izvornom ikavicom koja se osvrtała na političke, gospodarstvene i društvene teme. Dugo su izlazile priče potpisane pseudonimima “Jakiša Kijamet” i “Matiša Salamet”. Potom su pod prepoznatljivim naslovom “Kuma Manda” objavljivane šaljive priče koje su bile rado čitane jer su svojim satiričnim i vedrim stilom nepogrješivo “ubadale” u tom trenutku osjetljive teme, ne štedeći pritom ni političke ni crkvene vlasti.²¹ Godine 1997. objelodanjena je i knjiga istoga naslova koja je napokon otkrila ime autorice Kume Mande – riječ je o onedavno pokojnoj časnoj sestri Ancili Bubalo.

Od samoga početka izlaženja list donosi vijesti iz tuđine prateći događanja u iseljentištvu, osobito u hrvatskim katoličkim misijama. U proslovu prvoga broja iz srpnja 1971. na naslovnoj stranici zapisano je: “Prepušteni svjetskoj vjetrometini zbivanja i selenja i ne slutimo kako se polako ali sigurno udaljavamo od svoje osobne biti, od svoje domovine, od svojih ognjišta...” To nam govori da je, kako je već spomenuto, jedan od razloga pokretanja lista zasigurno bila i nakana da se održi veza s iseljenicima. Kroz rubriku “Iz inozemstva” iz 1973., preko “Mi i tuđina” do

19 Osim reportaža na duplericama koje su od početka tiskanja lista zadržane sve do danas, u ovu sam rubriku uvrstila i reportažne zapise koji su na jednu stranicu donosili opširnije prikaze župa, mjesta, događaja.

20 U *Našim ognjištima*, zaključno sa svibanjskim brojem 2007. (br. 340), objavljena su: 92 reportažna zapisa iz Republike Hrvatske, 225 iz Bosne i Hercegovine i 28 iz inozemstva.

21 Prvi put se “Kuma Manda” javlja u 62. broju *Naših ognjišta* iz travnja 1982.

“Naši u tuđini”, koja se prvi put javlja u 55. broju iz 1979. godine, *Naša su ognjišta* prenijela mnoštvo vijesti, ljudskih sudbina i priča postavši tako iseljenicima i njihovim obiteljima kod kuće prijatelj i sugovornik.

Kao što je već navedeno, prvi broj *Naših ognjišta* tiskan je u 5000 primjeraka. Drugi je već narastao na 6000, a naklada sljedećega, predbožićnog broja popela se na 12000.²² Dakle, naklada je iz broja je u broj rasla tako da je 1988./89. godine postigla rekordnu brojku od 25000 primjeraka. Početkom Domovinskoga rata i prekidom veza s brojnim čitateljima u Domovini i svijetu naklada nažalost opada, da bi se danas ustalila na otprilike 15000 primjeraka. *Naša ognjišta* šalju se na sve kontinente; zanimljivo je spomenuti da je neko vrijeme jedan primjerak slan čak u Japan.

2.2. Konceptijske faze i ciljna skupina

Analizom sadržaja primjećuju se tri konceptijske faze u razvoju lista koje ćemo imenovati i kratko okarakterizirati:

1. *lokalna koncepcija* – prevladavaju lokalne teme bliže domaćem čitateljstvu; objavljuju se vijesti koje najviše prate događaje u duvanjskom kraju i Hercegovini. Vrijeme je to od osnutka do početka 90-ih godina prošloga stoljeća.
2. *šira koncepcija* – *Naša ognjišta* u pravom smislu postaju hrvatski katolički mjesečnik prateći informacije iz Slavonije, Dalmacije, Zagorja, Hercegovine, Bosne. Osobito se to očitovalo na reportažama. Radi se o vremenskom rasponu od devedesetih godina 20. stoljeća do kraja 2005. godine.
3. *formativna koncepcija* – od informativnoga list se pretvara u formativni, s manje vijesti a više analitičkih i općenitijih tema. Prednost dobivaju članci odgojne naravi u širem smislu te riječi. Vijesti i reportaže iz bliže su zajednice i tu se list donekle vraća izvornoj koncepciji. Vrijeme: od početka 2006. godine i dalje.

²² Usp. “Iz izvještaja samostana u Duvnu”, *Mir i dobro*, br. 1., 1972., str. 36.

Koja je ciljna skupina, komu se list obraćao? Po raznovrsnosti priloga objavljenih u *Našim ognjištima* u trideset šest godina, po njihovu stilu, pristupu, "težini", nadaje se zaključak da novine nisu imale jasno razrađen strateški plan ni precizno definiranu ciljnu skupinu čitatelja, nego je napor dugo bio usmjeren na preživljavanje novina, odnosno na nastojanje da iziđe sljedeći broj. Na samom početku *Naša ognjišta* odišu amaterizmom i nesnalaženjem u novinarskom zanatu, što je i razumljivo ako imamo na umu vrijeme kada su nastala te činjenicu da nitko od urednika prije toga nije posebno učio novinarski zanat.

Kao i većinu katoličkih tiskovina, još jedan problem prati *Naša ognjišta*. Još uvijek se naime radi po modelu koji je nekada bio opravdan, ali je danas opterećujući: cjelokupan rad na izdavanju novina obavljaju dvije-tri osobe, rad koji inače u profesionalnom novinarstvu obavlja cijela skupina ljudi, stručnjaka za različita područja vezana za pripremu i izlazak novina. Ako su nekada isti ljudi bili i utovarivači, dostavljači, novinari, korektori te priređivači knjiga i drugoga materijala koji nekako treba prodati i time olakšati tiskanje i distribuciju lista, treba im se diviti jer su godine života i rada uložili u ovaj projekt, održali ga i doveli dotle da još uvijek ide naprijed i nada se boljemu. No, vrijeme svaštarenja prošlo je pa katolički tisak, želi li opstati na tržištu, svakako organizaciji posla mora pristupiti ozbiljnije.

Jesu li *Naša ognjišta* uspjela pobjeći od "ponekad tužne slike crkvenih novina koje kao ciljanu publiku imaju crkvene poglavare te na nepriступaćan način izlažu teme koje bi mogle razumjeti samo klerici"?²³ Odgovor na ovo pitanje zahtijeva studiozniju analizu sadržaja lista. *Naša ognjišta* na svojim stranicama donosila priloge za različite čitateljske profile. Ali, bilo je tu priloga koji zasigurno potvrđuju i gornju tezu. Ovdje možemo postaviti pitanje omjera društvenih naspram crkvenih tekstova: često se zna čuti tvrdnja da je crkveni tisak daleko od realnoga života, od svakodnevnice. Jesu li se *Naša ognjišta* uspjela oduprijeti tomu, tj. koliko je njihov sadržaj zanimljiv prosječno čitatelju?

Počesto se *Naša ognjišta* nisu uspjela osloboditi tipično crkvenoga šablonskog poimanja nekih crkvenih događaja: primjerice proslava blag-

23 Mirko FILIPOVIĆ, "Dvadeset stoljeća Svjetla riječi", <www.svjetlorijeci.ba>.

dana nekih svetaca koje se svake godine odvijaju na isti način, citiranja propovijedi, izjava s crkvenih skupova, protokolarnih posjeta i prijama crkvenih poglavara, suhoparnih vijesti o nekim obljetnicama itd. Oslobođanje od ovakvih stereotipa umnogome ovisi o svjesnosti uredništva o tom problemu, ali i o brojnosti ekipe koja novine stvara, a to opet uvjetuje veće troškove, što svakako otežava funkcioniranje novina.

2.3. Izdavačka djelatnost

Godine 1972., tek godinu nakon pokretanja novina, krenulo se i s izdavanjem knjiga. Pokrenuta je Knjižnica *Naših ognjišta*. Franjevci su zapravo i preko knjiga nastojali njegovati hrvatski jezik i očuvati identitet hrvatskoga naroda na ovim prostorima. Radilo se i stvaralo gotovo u nemogućim uvjetima, kako zbog tehničkih i novčanih teškoća koje su umnogome otežavale ovakav posao tako još više zbog pritisaka tadašnje vlasti na Crkvu i svećenike.

Do svibnja 2007. ova je izdavačka kuća u vlastitoj nakladi i u suizdavaštvu objelodanila preko 200 naslova. Dvije stotine objavljenih knjiga pravo je bogatstvo. Uz redovito tiskanje i po nekoliko naslova godišnje, od 1972. godine *Naša ognjišta* tiskaju i jednolisni katolički kalendar koji se u tisućama primjeraka dijeli prilikom blagoslova kuća po katoličkim obiteljima diljem Hercegovine, Bosne i svijeta. Usto, *Naša su ognjišta* objavila nekoliko audio i videokaseta, dvanaestlisnih kalendara, molitvenika i sl.

Zbog ograničenosti prostora, tj. nemogućnosti da ovdje navedemo naslove svih do sad objelodanjenih knjiga u izdanju *Naših ognjišta*, navest ćemo tek tematske skupine po kojima su knjige razvrstane: filozofija, teologija i duhovnost, liturgija, Međugorje, povijest, monografije, etnologija i narodno stvaralaštvo, poezija, romani, pripovijesti, drame te posebna izdanja. Osobita je pozornost posvećena Duvnu i Duvnjacima: objavljeno je preko dvadeset naslova o temi Duvna i Duvnjaka.

Zaključak

Pripremiti novine za tisak i otisnuti ih samo je pola posla. Druga je polovica privući čitatelje i novine pravodobno dostaviti do njih. Pred *Našim* je *ognjištima* u prvom redu rad na poboljšanju sadržaja, a potom i izgleda lista, čime će se povećati interes čitatelja. To zahtijeva suvremeniji pristup novinarstvu, razlučivanje uposlenih na one koji će pisati i raditi u uredništvu i one koji će stručno raditi na distribuciji i promidžbi lista. Jasno je da to traži dodatna ulaganja za koja je teško naći razumijevanje više crkvene strukture koja još uvijek nije svjesna značenja medija u društvu.

Ovako gledano, sadašnji situacija *Naših ognjišta* nije sjajna, no za katolički tisak postoje itekakve mogućnosti koje treba znati prepoznati i iskoristiti i pri tom poštivati zasade novinarske struke i istraživačkoga novinarstva. U vremenu kada je najtraženija vijest negativna vijest, upravo katolički tisak može čitateljima pozitivnim primjerima buditi volju za životom te argumentiranim i, kada ustreba, kritičkim analizama tema ponuditi zdravu alternativu. To zasigurno od *Naših ognjišta* s pravom očekuju svjesniji čitatelji koji iz mjeseca u mjesec posežu upravo za ovim novinama.

Literatura

- BARUN, Anđelko, *Povijest izdavačke djelatnosti Bosne Srebrene*, <www.bosnasrebrena.ba>.
- FILIPOVIĆ, Mirko, *Dvadeset stoljeća Svjetla riječi*, <www.svjetlorijeci.ba>.
- *Informativni bilten okružnog javnog tužilaštva*, Mostar br. 14, travanj 1982.
- JOLIĆ, Robert – BUBALO, s. Ancila, *Fra Jakov Bubalo – umjetnik riječi, spomenica*, Naša ognjišta, Tomislavgrad, 2006.
- JOLIĆ, Robert – MIOČ, Gabrijel – VUKADIN, Marija, *Fra Ferdo Vlašić – vizionar i patnik, spomenica*, Naša ognjišta, Tomislavgrad, 2005.

-
- MAMIĆ, Petar, *Bibliografija članaka "Naših ognjišta" i "Svete baštine" 1971.-1991.*, Naša ognjišta, Tomislavgrad, 1993.
 - *Mir i dobro*, br. 1., 1972.
 - *Naša ognjišta*, br. 1., srpanj 1971.
 - *Naša ognjišta*, br. 169, siječanj – veljača 1991
 - *Naša ognjišta*, br. 19. siječanj – veljača 1974.
 - *Naša ognjišta*, br. 2., kolovoz – rujan 1971.
 - *Naša ognjišta*, br. 250., lipanj 1998.
 - *Naša ognjišta*, br. 62, travanj 1982.
 - SAPUNAR, Marko – TOMIĆ, Zoran – SKOKO, Iko, *Prilozi za Povijest novinarstva Hrvata u Bosni i Hercegovini*, Sveučilište u Mostaru, Centar za studije novinarstva, Mostar, 1999.
 - STOKOVIĆ, K. Živorad, *Štampa naroda i narodnosti SFRJ 1945-1973. (Građa za istoriju štampe)*, Jugoslavenski institut za novinarstvo, Beograd, 1975.
 - *Sveta baština*, br. 1, svibanj 1982.
 - *Sveta baština*, br. 47., veljača 1987.
 - *Sveta baština*, br. 8, listopad 1981.

Marija MAJIĆ

OUR HOMES – THE FIRST CATHOLIC NEWSPAPER IN BOSNIA AND HERZEGOVINA AFTER THE SECOND WORLD WAR

Summary

The paper presents the initiation or reasons for making Our homes as the first catholic newspaper in Bosnia and Herzegovina after the Second World War. It gives a short review of the situation in journalism and catholic press before and after Our homes was published with a special reference to people who had initiated and preserved it, then to its prohibition and renaming into Holy heritage and renewed returning of the name. It also speaks about the publishing business of this publishing company. The paper endeavors to query the current state of Our homes and catholic press in general and give some guidelines for the future.

Key words: *catholic press, Our homes, Holy heritage, columns, Franciscans.*